

Sygn. akt I CSK 2123/22

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.
przeciwko J. spółce akcyjnej w J.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 lipca 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt V AGa 398/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej
kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony pozwanej J. S.A. w J. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt V AGa 398/20 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W ocenie skarżącej istotne zagadnienia prawne dotyczą: 1) właściwej wykładni celu umowy- tj. określenia czym jest cel umowy jako taki i jak szeroko należy to pojęcie wyklądać, tj. czy właściwym jest zawsze jedynie przyjęcie, że celem umowy jest efekt końcowy, czy też w zależności od okoliczności sprawy cel umowny powinien być wykładany szerzej, również jako poszczególne działania obejmujące realizację umowy, jeżeli ich realizacja jest nierozzerwalnie połączona z prawidłową realizacją ostatecznego efektu umowy; 2) określenia przesłanek stwierdzenia kiedy możemy mówić o wątpliwościach interpretacji literalnego brzmienia umowy i czy wystąpienie wątpliwości w umowie może wynikać wyłącznie z subiektywnego przekonania stron, sądu, albo stanowiska jednej ze stron umowy już po zakończeniu jej realizacji, czy jednak Sąd rozpatrując to, czy umowa faktycznie budzi wątpliwości nie powinien zbadać czy faktycznie wątpliwości takie strony umowy miały przez pryzmat ich zachowania przed zawarciem umowy oraz w toku realizacji umowy, odróżniając tym samym faktyczny stan świadomości strony od stanowiska procesowego wykreowanego jedynie na potrzebę uargumentowania zasadności wytoczonego powództwa; 3) dokonania ostatecznej, wiążącej wykładni tego, jak należy rozumieć zastrzeżenie kary umownej za niedotrzymanie terminu realizacji umowy, w sytuacji gdy umowa przewiduje w swojej treści kilka terminów jej realizacji (termin ostateczny, terminy częściowe). Z jednej strony można przyjąć, że słowo „termin” odnosić się może tylko do jednego „terminu”, z drugiej jednak strony równie dobrze można sformułować założenie, że przy zastrzeżeniu kary umownej za niezrealizowanie umowy w „terminach” musiałyby zostać naruszone wszystkie (każdy z terminów), aby strona była uprawniona do naliczania kary umownej. W zależności więc od przyjętego stanowiska dogodnego dla jednej, a negatywnego dla drugiej strony każda wykładnia może być uznana za prawidłową.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub

podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Skarżąca stwierdziła, że wprawdzie kwestie szeroko pojętej wykładni umów były wielokrotnie przedmiotem analizy na wielu płaszczyznach zarówno przez Sąd Najwyższego, jak i przedstawicieli doktryny, ale dotychczas nie przedstawił Sąd Najwyższy stanowiska w kwestiach zakreślonych w ramach opisanych wyżej zagadnień prawnych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty na powyższych przesłankach został sformułowany w związku z zarzutem naruszenia prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. przez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli stron złożonych w łączącej strony umowie i w konsekwencji uznanie, iż pozwana nie zastrzegła skutecznie uprawnienia do naliczania kary umownej przez uznanie, iż literalne reguły wykładni umowy wskazują na zastrzeżenie kary umownej wyłącznie dla realizacji terminu końcowego, że celem umowy było wyłącznie zrealizowanie wszystkich zadań objętych zakresem rzeczowym umowy do dnia upływu ostatecznego terminu, że wykładnia umowy budziła wątpliwości powoda podczas realizacji umowy, podczas gdy wykładnia prawidłowo przeprowadzona wniosków takich nie pozwala przyjąć.

W orzecznictwie wyjaśniono już, że punktem wyjścia wykładni oświadczeń woli powinno być ustalenie treści i celu umowy oraz kreowanego nią stosunku prawnego. Należy przy tym uwzględnić zgodny zamiar stron, treść umowy, w tym związki między jej postanowieniami, okoliczności zawarcia umowy oraz inne czynniki wskazane w art. 65 k.c. i art. 66 k.c., a także zasadę *favor contractus* i w razie wątpliwości przypisać postanowieniu takie znaczenie, które pozwoli na utrzymanie jego ważności (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2017 r., II CSK 575/16, nie publ.). To, w jaki sposób strony rozumiały oświadczenie woli w chwili jego złożenia, można wykazywać za pomocą wszelkich środków dowodowych. Jeżeli okaże się, że strony nie pojmowały tego samego znaczenia oświadczenia woli, za prawnie wiążące należy uznać jego znaczenie

ustalone według obiektywnego wzorca wykładni, czyli tak, jak adresat znaczenie to rozumiał i rozumieć powinien. Decydujące jest w tym wypadku rozumienie oświadczenia woli, będące wynikiem starannych zabiegów interpretacyjnych adresata. W przypadku oświadczenia ujętego w formie pisemnej sens oświadczeń woli ustala się na podstawie wykładni tekstu dokumentu. Podstawową rolę mają tu językowe normy znaczeniowe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2017 r., V CSK 433/16, nie publ.). Dla ustalenia, jak strony rzeczywiście pojmowały oświadczenia woli w chwili jego złożenia może mieć znaczenie także ich postępowanie po złożeniu oświadczenia oraz sposób wykonywania umowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2016 r., I CSK 802/15, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej strona pozwana wywodzi z pominięcia przez Sąd drugiej instancji zarzutów apelacyjnych, w szczególności w zakresie oceny dowodów z zeznań świadków i okoliczności z nich wynikających. W konsekwencji Sąd drugiej instancji poczynił ustalenia faktyczne prowadzące do wydania orzeczenia niezgodnego z prawem.

Z zarzutów kasacyjnych naruszenia prawa procesowego skarżąca powołała art. 233 k.p.c.

Dla porządku należy wyjaśnić, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W związku z czym, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna nie może być oparta na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określającego kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76, z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 241/05 nie publ., z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, nie publ., z dnia 8 października 2009 r., II CSK 222/09, nie publ.).

Jeżeli Sąd odwoławczy pominął określone dowody, albo nie wypełnił funkcji judykacyjnej, względnie sporządzone uzasadnienie wyroku jest dotknięte określonymi wadliwościami, skarżący powinien oprzeć skargę kasacyjną na adekwatnych w tej materii zarzutach naruszenia prawa procesowego. Takie zarzuty nie zostały sformułowane, a w konsekwencji wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej nie konweniuje z podstawami skargi, w których powołano nieprawidłowo art. 233 k.p.c.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może ograniczać się do ich ogólnikowego powołania czy przytoczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Sąd Najwyższy nie ma obowiązku zastępowania skarżącego i poszukiwania argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny - wyodrębniony w oddzielnej jednostce normatywnej i nie może być utożsamiany z innymi wymogami formalnymi skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, nie publ, z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, nie publ., z dnia 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18, nie publ.).

Sąd odwoławczy powołując się na wykładnię językową § 8 ust. 1 pkt 3 umowy stwierdził, że strony przewidziały zapłatę kar umownych za każdy rozpoczęty dzień opóźnienia za niedotrzymanie terminu realizacji przedmiotu umowy, a nie poszczególnych terminów jej realizacji, zaś termin wykonania przedmiotu umowy został określony na dzień 30 czerwca 2018 r.

W świetle przedstawionego przez Sąd odwoławczy stanowiska i brzmienia postanowień umownych dotyczących podstaw naliczania kar umownych, które to postanowienia ze względu na charakter tej instytucji prawnej, nie powinny być interpretowane rozszerzająco, skoro stawiają wierzyciela w lepszej sytuacji prawnej, aniżeli w przypadku ogólnej odpowiedzialności odszkodowawczej kontraktowej dłużnika, brak podstaw do przyjęcia, że zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy w rozumieniu powyższej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Ubocznie tylko trzeba wskazać, że w § 8 ust. 1 pkt 3 jest mowa o terminie realizacji przedmiotu umowy, a nie o terminach poszczególnych etapów. Innymi słowy, w postanowieniach o karze umownej nie ma nawiązania do tzw. terminów częściowych, które można byłoby wyprowadzić z dalszego brzmienia § 3 ust. 1 umowy, jednak wątpliwości w tym zakresie pojawiają się skoro w ust. 2 i 3 paragrafu 3 umowy jest jednak mowa o terminie realizacji umowy, który jak wynika z ust. 1 został określony na 30 czerwca 2018 r., a nie także o terminach realizacji poszczególnych etapów przedmiotu umowy.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. art. 398²¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).

